

збереження жанрових і функціонально-стилістичних особливостей оригіналу, відтворення специфіки його побудови й композиційної структури, дотримання мовних (синтаксичних та лексичних) норм ЦМ, що визначає *перспективи подальших студій* зазначеної проблематики.

Література

Бархударов Л.С. Язык и перевод. (Вопросы общей и частной теории перевода). – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых: [учеб. пособие] / В. Н. Комиссаров. – М.: ЧеРо, 1999. – 136 с. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика: очерки лингвистической теории перевода / Я. И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1974. – 216 с. Фёдоров А.В. Введение в теорию перевода (Лингвистические проблемы) / А. В. Фёдоров. – изд. 2-е, перераб. – М.: Изд-во лит. на ин. яз., 1958. – 374 с. (Библиотека филолога). Чередниченко О.І. Міжкультурні аспекти перекладу / О. І. Чередниченко // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. – К.: ВПЦ „Київський університет“. – 2004. – [спец. вип.] – С. 3-6. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М.: Наука, 1988. – 215 с. Konsolidierte Fassungen des Vertrags über die Europäische Union und des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union (2010/C 83) [Електронний ресурс] Amtsblatt der Europäischen Union. – 2010. – 408 S. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:DE:PDF>. Koskinen K. Beyond Ambivalence: Postmodernity and the Ethics of Translation / K. Koskinen [Dissertation]. – Tampere: University of Tampere, 2000. – 130 P. Prunč E. Einführung in die Translationswissenschaft : Orientierungsrahmen / Hrsg. E. Prunč. – 2., erweiterte und verbesserte Auflage, Band 1. – Graz: Institut für Translationswissenschaft, 2002. – 374 S. Stolze R. Übersetzungstheorien : eine Einführung / R. Stoze. – 3., aktualisierte Aufl. – Tübingen: Gunter Narr, 2001. – 292 S

УДК: 81'255.2/82-193.3

КАЧАНОВСЬКА Т.О.

(Київський національний університет ім. Т. Шевченка)

АДВЕРБІАЛЬНІ ОДНОРІДНІ РЯДИ У ФРАНЦУЗЬКИХ СОНЕТАХ І ЇХНІХ ПЕРЕКЛАДАХ

У статті розглядаються однорідні ряди (тобто синтаксичні конструкції, компонентами яких є однорідні члени речення) у французьких сонетах та їхніх українських перекладах, і вивчаються основні тенденції, що спостерігаються при відтворенні адвербіальних однорідних рядів.

Ключові слова: поетичний переклад, сонет, паралелізм, однорідний ряд.

Качановская Т.А. Адвербиальные однородные ряды в французских сонетах и их переводах. В статье рассматриваются однородные ряды (то есть синтаксические конструкции, компонентами которых являются однородные члены предложения) во французских сонетах и их украинских переводах, и изучаются основные тенденции, наблюдаемые при передаче адвербиальных однородных рядов.

Ключевые слова: поэтический перевод, сонет, параллелизм, однородный ряд.

Kachanovska T.O. Adverbial homogeneous series in French sonnets and theirs Ukrainian translations. We consider homogeneous series (i.e., syntactic constructions consisting of homogeneous members in a sentence) used by French sonneteers and their Ukrainian translators and study the main tendencies observed on the rendering into Ukrainian of the adverbial homogeneous series.

Keywords: poetic translation, sonnet, parallelism, homogeneous series.

Актуальним завданням сучасного перекладознавства є аналіз співвідношення між різними складовими поетичного цілого в оригіналі і перекладі [Чередниченко 2007, с. 181]. Однорідні ряди (далі – ОР) є широкоживаним різновидом паралельних конструкцій у французьких сонетах, які взагалі багаті на різного роду паралелізми [Gendre 1996, p. 115]. Інтерес сонетярів до таких конструкцій зумовлюється їхньою здатністю виконувати найрізноманітніші стилістичні функції (пор. [Качановська 2004, с. 121]). У перекладознавчому аспекті ОР досліджувались, зокрема, Л. Зіневич, В. Савчин, А. Мешонніком. Встановлено, що видатні українські перекладачі часто й вельми успішно послуговуються ОР. Доведено, що довільне введення ОР у переклад може призводити до затемнення чи збіднення авторської думки [Meschonnic 1999, p. 367-368], а також до небажаного уповільнення розповіді [Коптілов 2003, с. 38]. У циклі робіт автора (див. короткий їхній перелік у [Качановська 2010, с. 23]) досліджено найбільш типові перекладацькі відповідники ОР, позиційні зміни при відтворенні ОР, специфіку вживання у перекладі ОР, що не мають формально конвергентних відповідників в оригіналі, вплив комунікативних інтенцій та ідіолекту автора та його перекладача на особливості відтворення переданої в оригіналі за допомогою ОР інформації, морфологічний склад ОР в оригіналах і перекладах, а також специфіку відтворення субстантивних, ад'єктивних та вербальних ОР, однак ОР, члени яких пов'язані з іншими частинами

речення адвербіальним зв'язком (далі – адвербіальні ОР), в оригіналах і перекладах вивчені ще недостатньо. Предметом нашого розгляду є ОР у сонетах Ж. де Нерваля, Ш. Бодлера, С. Малларме та Ж.-М. де Ередіа (всього 210 сонетів) і їхніх українських перекладах, запропонованих М. Зеровим, О. Зуєвським, Д. Павличком, Д. Паламарчуком, М. Москаленком, І. Петровцієм, Є. Кононенко та В. Ткаченком. Метою розвідки є аналіз специфіки відтворення адвербіальних ОР у перекладах. У роботі використано суцільну нумерацію прикладів; штрих (') після номера прикладу позначає запропонований іншим перекладачем варіант перекладу вже цитованого під цим номером уривка.

У першотворах містяться понад 730 ОР. Найчисленнішою групою у досліджуваному корпусі є субстантивні ОР (в середньому 50% від загальної кількості ОР в оригіналах і 56% – у перекладах). Друге місце за показником частотності в оригіналах посідають ад'єктивні ОР (для яких ці показники становлять 28% і 16% відповідно), третє – вербальні ОР (20% і 26% відповідно), а четверте – адвербіальні ОР [Качановська 2010, с. 23]. Під адвербіальним ОР у вузькому значенні розуміємо ОР, хоча б один член якого є прислівником (див. прикл. {1}), а у широкому – ОР, члени яких відіграють у реченні роль обставин (див. прикл. {2}): ^{1} *Ma jeunesse ne fut qu'un ténébreux orage, / Traversé ça et là par de brillants soleils* [Baudelaire 1993, p. 16] → *Мій молодечий вік — то грози-хмаролами, / Луни де-не-де сонця проблискували з них* [Бодлер 1999, с. 26] (у М. Москаленка); ^{2} *C'est dans ta coupe aussi que j'avais bu l'ivresse, / Et dans l'éclair furtif de ton œil souriant* [Nerval 1993, p. 16] → *Твій випивши напій, я й досі ще в сп'янінні. І блискавки твоїх очей палахкотять* [Ткаченко 2011, с. 90].

Адвербіальні ОР у першотворах використовуються переважно для повнішого чи контрастнішого характеризування дій, станів і ситуацій, пор.: ^{3} *Tout à coup et comme par jeu // Mademoiselle qui voulûtes // Ouir se révéler un peu // Le bois de mes diverses flûtes* [Малларме 2001, с. 94] → *Неждано й наче для поміхи / Панянок ви схотіли гру / На мить почути на котру / У мене здатні флейт огріхи* [Малларме 1990, с. 109] (у О. Зуєвського). Як і у випадку з іншими групами ОР, особливості їхнього вживання великою мірою залежать від творчих настанов та стилю автора та його перекладача. Так, в середньому в оригіналах міститься понад 6% адвербіальних ОР в широкому значенні, і менше 2% адвербіальних ОР у вузькому значенні, при цьому найбільша кількість адвербіальних ОР в широкому значенні спостерігається у Малларме (близько 8%), а найменша – у Жерара де Нерваля (близько 4%). Слід зауважити, що у сонетах Нерваля (і їхніх перекладах Є. Кононенко, яка намагається максимально наблизитись до першотвору) адвербіальні ОР у вузькому значенні взагалі відсутні. Це можна пояснити особливостями стилю автора, який характеризується відсутністю чітких і сталих часово-просторових орієнтирів і відмовою від детального висвітлення обставин сюжетної дії, що робить особливо ефектними часті у його сонетах переходи від реальних до уявних подій, від сучасного до минулого або позачасового і допомагає йому розширити коло можливих інтерпретацій твору. Це відповідно позначається і на його підході до добору художніх засобів, зокрема, ОР, що він їх використовує у своїх сонетах. Згадані особливості впливають і на вибір адвербіальних ОР у широкому значенні. Наприклад, у сонеті «Delfica» побудова адвербіального ОР уможливило інтерпретацію, згідно з якою кожний компонент цього ОР метонімічно позначає різні місця дії, яка асоціюється з відповідним деревом, а також дозволяє зробити акцент на повторюваному характері цієї дії. Цьому сприяє і вживання розділових сполучників між різними компонентами ОР: ^{4} *La connais-tu, DAFNÉ, cette ancienne romance, / Au pied du sycomore, ou sous les lauriers blancs, / Sous l'olivier, le myrthe ou les saules tremblants, / Cette chanson d'amour... qui toujours recommence* [Nerval 1993, p. 647] → *О Дафно, чуєш ти романс, який лунає / Між лаврів, мирт і смокв у затінку олів, / Це пісня про любов, це стародавній спів, / Що між бентежних верб, як завжди, воскресає* [Нерваль 1993, с. 109]. Через вилучення розділових сполучників у перекладі і заміну їх єднальним, а також зміну синтаксичних зв'язків між окремими відповідниками членів ОР з першотвору у Є. Кононенко на відміну від оригіналу увиразнюється інтерпретація, згідно з якою “лаври, мирти і смокви у затінку олів” “між бентежних верб” є елементами одного пейзажу, а наявні семантичні акценти зміщуються. Подібні недоліки залишають відкритим простір для подальших спроб перекладу цього твору.

У Бодлера та Ередіа адвербіальні ОР зустрічаються приблизно однаково часто, тоді як деякі перекладачі відрізняються від інших тим, що активніше за своїх колег вживають адвербіальні ОР у своїх перекладах. Так, у досліджуваних перекладах найбільшого зростання питома вага адвербіальних ОР зазнає у М. Москаленка (у його перекладах вона в середньому на 1,5% більша, ніж в оригіналах), а найбільшого убування – у перекладах І. Петровція (де питома вага адвербіальних ОР на 1,6% менша, ніж в оригіналах).

В середньому часткові відповідники у формі ОР мають 39% адвербіальних рядів з досліджуваних першотворів. У перекладах питома вага адвербіальних ОР в широкому значенні в середньому дещо збільшується (приблизно на 1%) за рахунок значної кількості випадків рекатегоризації та дописок у формі

адвербіальних ОР, здійснених перекладачами, пор.: {5} *La chaleureuse odeur des cavales d'Épire / Inquiétait parfois ma course ou mon sommeil* [Heredia 1990, 24] → *І лиш епірської кобили дух неситий / Мене роз'ятрював і наяву, і в снах* [Ередія 2001, с. 58] (у М. Москаленка); {3} *Tout à coup et comme par jeu // Mademoiselle qui voulûtes // Ouïr se révéler un peu // Le bois de mes diverses flûtes* [Малларме 2001, с. 94] → *Зненацька і немов грайливо // Схотіли панно ви почуть // Як тонко й лагідно-томливо // Мої дві флейти спів ведуть* [Малларме 2001, с. 95] (у М. Москаленка).

Взагалі, аналіз фактичного матеріалу дозволяє стверджувати, що особливості побудови адвербіальних ОР у першотворах і перекладах значною мірою залежать від ідіолекту та творчих настанов автора і його перекладача. В середньому адвербіальні ОР мають вищий рівень відтворюваності, ніж ад'єктивні ОР. Це може, зокрема, пояснюватись більш вільною позицією обставин у реченні у порівнянні з означеннями в українській мові, що дає ширші комбінаторні можливості для їхнього розміщення у тексті перекладу. Питома вага адвербіальних ОР у досліджуваних перекладах практично не змінюється завдяки наявності приблизного балансу між вилученнями таких ОР у перекладі і перекладацькими дописками у формі адвербіальних ОР. Цікавим напрямком подальших досліджень є детальне вивчення використання адвербіальних ОР в оригіналах і перекладах.

Література

Бодлер Ш. Літанії Сатани / Пер. з фр. І.Петровця / Ш. Бодлер. – Ужгород: Госпрозрахунк. ред.-видав. відділ Закарпатського обл. упр. по пресі, 1994. – 148 с. Бодлер Ш. Поезії / Пер. з фр. Д. Павличка і М. Москаленка. – К.: Дніпро, 1999. – 271 с. Ередія, Ж.-М. де. Трофеї / Пер. з фр. Д.Паламарчука / Ж.-М. де Ередія. – К.: Юніверс, 2001. – 280 с. Качановська Т.О. Морфологічні характеристики багатоконпонентних образів як проблема поетичного перекладу / Т.О. Качановська // Вісник Київського ун-ту ім. Тараса Шевченка: Іноземна філологія. – К.: ВПЦ “Київський ун-т”, 2010 р. – № 43. – С. 22-27. Качановська Т.О. Однорідні ряди в оригіналах сонетів Ередія і їхніх українських перекладах / Т.О. Качановська // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. – К.: Логос, 2004. – Вип. 15. – С.121-126. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб / В.В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с. Малларме С. Вірші та проза / Уп. та пер. з фр. М.Москаленка / Ш. Бодлер. – К.: Юніверс, 2001. – 240 с. Малларме С. Поезії / Пер. з фр. О.Зуєвського / С. Малларме. – Едмонтон: Вид-во Канадського ун-ту українських студій, 1990. – 190 с. Нерваль, Ж. де. З циклу “Химери” // Поезії / Пер. з фр. Є.Кононенко / Ж. де Нерваль. – К.: Всесвіт, 1993. – № 9-10. – С. 107-110. Ткаченко В.І. Сад божественних поезій: тисячоліття французькомов. любов. лірики / В.І. Ткаченко // Темат. антол. XI-XX віків: у 2 т. – К.: Просвіта, 2011. – Т. 1. – 188 с. Чередниченко О.І. Переклад як міжкультурна комунікація / О.І. Чередниченко // Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – С. 170-186 Baudelaire, Ch. Les Fleurs du Mal et autres poésies / Ch. Baudelaire // Œuvres complètes. / Bibl. de La Pléiade. – P.: Gallimard, 1993. – T.I. – 1605 p. Dupriez, B. Gradus: Les procédés littéraires (Dictionnaire) / B. Dupriez. - P.: U.G.E., 1980. – 541 p. Gendre, A. Évolution du sonnet français / A. Gendre // Coll. Perspectives littéraires. – P.: PUF, 1996. – 264 p. Heredia, J.-M. de. Les Trophées / J.-M. de Heredia // Coll. Orphée. – P.: La Différence, 1990. – 117 p. Meschonnic, H. Poétique du traduire / H. Meschonnic. – P.: Verdier, 1999. – 468 p. Nerval, Gérard de. Les Chimères / Gérard de Nerval // Œuvres complètes / Bibl. de la Pléiade. – P.: Gallimard, 1993. – T.3. – P. 645-651.

УДК: 811.111'25'42

КЛИМЕНКО О.Л.

(Запорізький національний університет)

АВТОРСЬКІ НОВОТВОРИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядаються структурні та функціональні характеристики оказіонально-авторських новотворів в англomовному художньому творі, аналізуються перекладацькі стратегії їх відтворення російською та українською мовами.

Ключові слова: авторське новоутворення, оказіоналізм, перекладацька стратегія.

Клименко О.Л. Авторские инновации как переводческая проблема. В статье рассматриваются структурные и функциональные характеристики оказіонально-авторских инноваций в англоязычном художественном произведении, анализируются стратегии их перевода на русский и украинский языки.

Ключевые слова: авторская инновация, оказіонализм, переводческая стратегия.

Klymenko O.L. Individual author's innovations as a problem of translation. The article studies structural and functional peculiarities of author's innovations in English literary work and translation strategies of their rendering into Russian and Ukrainian.

Key words: author's innovations, nonce-words, translation strategy.

Оказіональні одиниці, що з'являються в результаті індивідуально-авторської лінгвокреативної